

Nd.

112. Frumvarp til laga

[98. mál]

um kvikmyndastofnun ríkisins.

Flm.: Hannibal Valdimarsson, Eggert Þorsteinsson, Gylfi Þ. Gíslason.

1. gr.

Á vegum ríkisins skal reka stofnun, er ein hefur með höndum innflutning kvikmynda og rekstur kvikmyndahúsa.

Stofnunin heitir kvikmyndastofnun ríkisins.

2. gr.

Kvikmyndastofnun ríkisins skal rekin sem sjálfstætt fjárhagsfyrirtæki á ábyrgð ríkisins, og á hún að standa undir sér sjálf, án útgjalda fyrir ríkissjóð. Ríkisstjórninni er þó heimilt að ábyrgjast lán vegna stofnkostnaðar fyrirtækisins. Rekstrarhagnaði kvikmyndastofnunar ríkisins skal varið til eflingar menningarstarfsemi þeirri, sem henni er gert að hafa með höndum samkvæmt ákvæðum 4. gr. þessara laga.

3. gr.

Kvikmyndastofnun ríkisins er undanþegin hvers konar sköttum til ríkis og sveitarfélaga.

4. gr.

Kvikmyndastofnun ríkisins skal keppa að því að gera kvikmyndir að sem almennustu og þjóðlegustu menningartæki, hliðstæðu útvarpi og skólum. Í þessu skyni skal kvikmyndastofnunin m. a.:

1) reka kvikmyndahús sem víðast um landið, en halda uppi ferðasýningum kvikmynda, þar sem ekki eru skilyrði fyrir rekstri fastra kvikmyndahúsa;

2) sjá skólum landsins fyrir fræðslukvikmyndum og aðstoða þá við sýningar slíkra kvikmynda;

3) vanda sem best val þeirra erlendra kvikmynda, sem fluttar eru inn í landið til sýningar, með tilliti til þess að bægja burt siðspillandi, óþjóðhollum og menningarsnauðum kvikmyndum;

4) gera íslenska texta við erlendar kvikmyndir, eftir því sem föng verða á;

5) efla innlenda kvikmyndagerð og gera íslenskar kvikmyndir.

Af rekstrarhagnaði kvikmyndastofnunar ríkisins er heimilt að styrkja leiklist, hljómlist og aðrar skyldar listgreinar.

5. gr.

Sameinað Alþingi kýs fimm manna kvikmyndaráð að nýafstöðnum almennum alþingiskosningum.

Menntamálaráðherra skipar forstöðumann kvikmyndastofnunar ríkisins, kvikmyndastjóra ríkisins, að fengnum tillögum kvikmyndaráðs. Menntamálaráðherra skipar aðra starfsmenn að fengnum tillögum kvikmyndastjóra.

Menntamálaráðherra ákveður laun kvikmyndaráðsmanna og starfsmanna, að svo miklu leyti sem þau verða ekki ákveðin í launalögum.

6. gr.

Kvikmyndaráð hefur yfirstjórn hinnar menningarlegu starfsemi kvikmyndastofnunar ríkisins og ræður vali kvikmynda svo og gerð þeirra kvikmynda, sem stofnunin sjálf lætur gera, hvort tveggja í samráði við kvikmyndastjóra. Þess skal stranglega gætt um alla starfsemi kvikmyndastofnunarinnar, að fyllsta hlutleysi ríki, enda verði starfseminni ekki beitt til einhliða áróðurs fyrir ákveðnar stefnur eða flokka.

7. gr.

Kvikmyndastjóri hefur yfirstjórn fjárhagsmála kvikmyndastofnunar ríkisins og annast framkvæmdarstjórn hennar. Hann semur í tæka tíð ár hvert fjárhagsáætlun um rekstur stofnunarinnar, og skal áætlunin send menntamálaráðuneytinu til staðfestingar.

8. gr.

Frá þeim tíma, er kvikmyndastofnun ríkisins hefur starfsemi sína, er einstaklingum, fyrirtækjum og stofnunum, hvar sem er á landinu, óheimilt að reka kvikmyndahús.

Menntamálaráðherra er heimilt að láta taka eignarnámi handa kvikmyndastofnun ríkisins kvikmyndahús þau, sem rekin eru, þegar lög þessi taka gildi. Koma einungis til greina við eignarnámið húseignirnar sjálfar ásamt vélum, innanstokksmunum og öðrum tækjum, og skal miða matið við það eitt. Að öðru leyti fer um framkvæmd eignarnámsins eftir lögum nr. 61 14. nóv. 1917.

Kvikmyndastjóra ríkisins er heimilt að semja um rekstur einstakra kvikmyndahúsa, sem nú eru í opinberum eða hálfopinberum rekstri, þannig að sú skipun haldist áfram um ákveðinn tíma gegn gjaldi til stofnunarinnar, er um semst, en menntamálaráðherra staðfestir slíka samninga.

9. gr.

Lög þessi öðlast gildi þegar í stað, og skal kvikmyndastofnun ríkisins hefja starfsemi sína eigi síðar en 1. jan. 1957.

Greinargerð.

Það er eitt af nýmælum þessa frumvarps, að ríkið eitt sjái um innflutning allra þeirra kvikmynda, sem ætlunin er að sýna í íslenskum kvikmyndahúsum. Þessi innflutningur á að vera undir yfirstjórn menntamálaráðuneytisins, til þess að tryggja verði menningargildi þeirra.

Annað nýmæli frumvarpsins er það, að kvikmyndastofnun ríkisins skuli beina öllu því fjármagni, sem gengur gegnum kvikmyndahús landsins, til almennrar menningarstarfsemi í þjónustu allra landsmanna. — Hún skal reka kvikmyndahús sem víðast um landið og halda uppi ferðasýningum kvikmynda, þar sem ekki eru skilyrði fyrir rekstri fastra kvikmyndahúsa. Hún skal einnig sjá skólum landsins fyrir fræðslukvikmyndum og aðstoð við sýningar slíkra kvikmynda. Þar sem kvikmyndastofnunin þarf ekki að taka tillit til gróðasjónarmiða einstaklinga, — en þau hafa fram að þessu mjög ráðið vali kvikmynda, — hefur hún ólíkt betri aðstöðu til að

tryggja þjóðinni fagrar og mannbætandi kvikmyndir og bægja burt siðspillandi, óþjóðhollum og menningarsnauðum kvikmyndum.

Þriðja nýmæli frumvarpsins er það, að nokkrum hluta kvikmyndafjármagnsins verði varið til að gera íslenska talmálstexta við erlendar kvikmyndir og til að gera íslenskar kvikmyndir, hvort sem er af öndvegisskáldverkum Íslendinga að fornu og nýju eða almennar fréttar-, landkynningar- og fræðslukvikmyndir. Auðvitað á einnig að kynna íslenska tónlist með þeim kvikmyndum, sem stofnunin léti gera. Með þessu væri hið áhrifamikla fræðslu- og menningartæki, kvikmyndin, gerð þjóðlegra og máttugra til áhrifa á alla landsmenn, eldri og yngri, án tillits til kunnáttu í erlendum tungumálum.

Í fjórða lagi er hið nána samstarf, sem í frumvarpinu er gert ráð fyrir milli kvikmyndarekstrarins og skólahaldsins í landinu, mjög þýðingarmikið atriði.

Enn er þess að geta, að kvikmyndastofnun ríkisins mundi taka þátt í að byggja upp samfellt kvikmyndahúsakerfi um land allt í samstarfi í félagsheimilaskjóð. Jafnframt mundi stofnunin auka veigamiklum þætti við menningarstarfsemi félagsheimilanna og stuðla verulega að því, að þau geti borið sig fjárhagslega og náð tilgangi sínum betur en áður.

Það, sem einkum getur ráðið afstöðu manna til þessa máls, er þetta:

1) Er það rétt að láta gróðasjónarmið einstaklinga ráða því, hvaða kvikmyndir eru fluttar hingað til lands og sýndar almenningi?

2) Er það rétt, að einstaklingar raki saman stórfelldum gróða á kvikmyndahúsarekstri?

Flutningsmenn þessa frumvarps svara báðum þessum spurningum neitandi. Þeir telja, að kvikmyndainnflutningurinn eigi að vera í höndum ríkisins, og verði rík áherzla lögð á það, að vali kvikmynda ráði einungis listræn og menningarleg sjónarmið.

Fjáröfnun einstaklinga af kvikmyndahúsarekstri telja flutningsmenn ekki eiga neinn rétt á sér. Þá er miklu eðlilegra, að bæjarfélögin reki kvikmyndahúsin og verji gróðanum af rekstri þeirra í þágu borgaranna til aðkallandi framkvæmda í almannaþágu.

En eðlilegast virðist þó að nota það mikla fjármagn, sem almenningur leggur af mörkum í kvikmyndahúsunum, til almennrar og þjóðlegrar menningarstarfsemi, sem að öðrum kosti verður vanrækt og látin sitja á hakanum sökum fjárskorts. Hefur hér verið gerð nokkur grein fyrir ýmsum þáttum þeirrar menningarstarfsemi, sem kvikmyndastofnun ríkisins er ætlað að rækja, en telja má víst, að einstaklingar mundu láta undir höfuð leggjast að sinna.